

Foto: Henk Wallays

De Rosse metselbij (*Osmia rufa*)

Meisjes met rode haren.

Begin april is de lente niet meer te stuiten. Wilg en Sleedoorn staan in volle bloei. Hondsdraf en Paarse dovenetel fleuren de bermen op en kleurrijke bloementapijten van Bosanemoon, Wilde hyacint en Slanke sleutelbloem kleuren de Vlaamse bossen. Ook de grote lenteschoonmaak is begonnen. IJverige huismannen en -vrouwen zijn druk in de weer om de laatste sporen van de winter weg te vegen. Maar voor de échte bezige bijen moet je buiten zijn. Rond de lentebloemen gonst het van de bedrijvigheid en overal bouwen wilde bijen aan hun nestjes. Rosse metselbijen bijvoorbeeld ... die kunnen klussen... dat is niet mis.

Publiekslieveling

Honingbijen en hommels zijn welbekend bij het grote publiek, maar weinig mensen zijn er zich van bewust dat er naast deze kolonievormende zoemers nog meer dan 300 solitaire bijensoorten voorkomen in ons land. Bij deze dieren maken de individuele vrouwtjes elk hun eigen nest in de grond, holle stengels of kevervraatgangen in hout. Van koninginnen en werksters is er dus geen sprake. De mannetjes gedragen zich bij beide groepen wel hetzelfde. Zij denken maar aan één ding: voortplanten en zo veel mogelijk!

Portret

De Rosse metselbij is één van de algemeenste en best herkenbare soorten die zich bovendien graag in de omgeving van de mens

ophoudt. Met haar volle centimeter lichaamslengte en haar dichte rosse beharing lijkt ze op een minihommel. De vrouwtjes hebben een donkere gezichtsbehaaring en twee afgeknotte hoorntjes op hun voorhoofd. Mannetjes zijn lichter behaard en missen die hoorntjes.

Het belangrijkste onderscheid is echter de zogenoemde buikschuier bij de vrouwtjes. Onderaan hun achterlijf staan enkele rijen stugge, naar achter gerichte haren. Hiertussen wordt stuifmeel verzameld om zo te transporteren naar het nest. Aangezien de mannetjes niet meewerken bij de verzorging van de larven, is dit verzamelapparaat voor hen overbodig.

Van klusjesvrouw tot huismoeder

De Rosse metselbij bouwt haar nestjes op uiteenlopende plaatsen, maar ze heeft een voorkeur voor droge lange holle ruimtes. Die vindt ze onder andere in rieten daken, gaatjes in het voegsel van zuidelijk georiënteerde muren, onder vensterbanken en in voorgeboorde nestblokken. De nestruimte wordt indien nodig schoongemaakt en dan geleidelijk aan opgedeeld in achter elkaar liggende broedcellen. Ieder kamer wordt voorzien van een mengsel van stuifmeel en nectar. Bij deze werkzaamheden laat de bij zich gewillig bewonderen door nieuwsgierige mensen. Bij aankomst op de nestplaats kruipt ze met haar hoofd eerst naar binnen. In haar krop transporteert ze namelijk de vloeibare nectar, die in de broedcel wordt uitgebraakt. Al snel verschijnt ze weer aan de ingang om zich om te draaien en vervolgens achter-

stevoren naar binnen te kruipen. Nu wordt het stuifmeel uit de buikschuier geborsteld. Na tien tot vijftien zulke verzamelvluchten legt ze op dit mengsel één enkel eitje, waarna ze de kamer met een leemwandje dichtmetselt. Deze dient dan tevens als achterwand voor de volgende broedcel en zo gaat het door tot de volledige gang is opgevuld met kamers. De volgende weken zal de larve de volledige voedselvoorraad opeten, een cocon spinnen en verpoppen. Vooraleer de zomer ten einde is, zijn de nieuwe bijen er, maar ze wachten geduldig met uitsluipen tot het volgende voorjaar. Alhoewel, geduldig? De mannetjes steken bij de eerste zonnestralen in maart hun voelsprietten naar buiten. Ze moesten maar eens te laat zijn om een partner te vinden. De vrouwtjes blijven 2 tot 3 weken langer zitten, tot er genoeg lentebloemen in bloei staan. Gelukkig voor de langslapers heeft de moeder ervoor gezorgd dat de mannetjes het dichtst bij de uitgang liggen, zodat ze ongehinderd naar buiten kunnen. Bijen kunnen het geslacht van hun nakomelingen namelijk zelf bepalen. Bevruchte eitjes worden vrouwtjes, onbevruchte leveren mannetjes op.

Het nuttige aan het aangename koppelen

Solitaire bijen als de Rosse metselbij bestuiven enorm veel planten en hebben op die manier ook een belangrijke economische waarde. Eén solitaire bij gaat daarbij even efficiënt tewerk als 120 honingbijen! Nu op vele plaatsen de Honingbij wordt getroffen door parasieten als de Varroa-mijt en de zogenaamde verdwijnsiekte, wordt steeds meer onderzoek verricht om solitaire bijen gericht in te schakelen in de landbouw. In sommige boomgaarden worden bijvoorbeeld kunstmatige nesten aangebracht. Ook in de tuin of zelfs op een balkon kan je deze prachtige dieren aan extra nestgelegenheid helpen. Een blok hout kan worden omgebouwd tot een bijenhotel door er gaatjes van 2 tot 10 millimeter doorsnede in te boren. In combinatie met een aanbod van holle stengels van riet, bamboe en vlier kan je zo enkele tientallen verschillende soorten bijen aantrekken, evenals kleurrijke Goudwespjes, sierlijke Pottenbakkerswespen en spectaculaire Rouwzwevers. Voor steken hoeft je niet te vrezen. Het zijn allemaal zachtvaardige dieren en de meeste soorten zijn zelfs niet in staat om met hun zwakke angel onze huid te doorboren. Het enige gevaar is een levenslange verslaving aan het vrolijke gezoem van de Rosse metselbij en haar vriendinnen.

<http://www.solitairebijen.ugent.be>

http://www.natuurpunt.be/uploads/natuurbehoud/Educatie/documenten/pag_672_beestentoren.pdf

http://nl.vivara.be/main_category/id=4/insecten.html

Auteur:

Joeri Cortens, educatief medewerker Natuurpunt Educatie.

Meer info: [www.natuureducatie](http://www.natuureducatie.be).